

РАЗВОЈНИ АСПЕКТИ ТУРИЗМА (ОПШТИНА КНИЋ)¹*Др Славољуб Вујовић², Др Рајко Маџура,³ Др Јован Спајић⁴****Апстракт***

Синтеза теоријских концепата и емпиријских истраживања потврђује да се туризам, као привредна делатност или модел економског развоја, разликује од производних делатности. Чињеница да производне делатности генеришу развој производећи нове вредности, а да туризам ствара услове продаје тих вредности на туристичком тржишту, тј. омогућава продају или извоз произведених вредности у локалним срединама-конкретно у Општини Кнић, потврђује развојну функцију туризма.

У раду се појашњавају развојни аспекти туризма адекватном валоризацијом туристичких атрактивности на подручју Општине Кнић, касније извозећи (тзв. невидљиви извоз) производе и услуге управо ту, код куће.

Онтолошки метод-посебно његов принцип довољног разлога даје потпору хипотези о могућности развоја Општине Кнић адекватном валоризацијом елемената туристичке понуде (атрактивних, комуникативних и рецептивних), посебно атрактивних. Код атрактивних елемената свакако су природни на првом месту.

С обзиром да природно-географски положај и остали фактори у вези с њим, предодређују пољопривреду и туризам као основне делатности и носиоце укупног развоја привреде Србије, Кнић би могао послужити као парадигма даљем развоју привреде Србије.

Кључне речи: туризам, делатност, развој, привреда.

1 Рад је део истраживања на пројекту: “Развој и примена нових и традиционалних технологија у производњи конкурентних прехранбених производа с додатном вредношћу за домаће и светско тржиште-Створимо богатство из богатства Србије” (МНТР РС, бр. 046001).

2 Др Славољуб Вујовић, научни сарадник, Економски институт, Београд kelovic1967@yahoo.com;

3 Др Рајко Маџура, доцент, Бања Лука Колец, Бања Лука

4 Др Јован Спајић, доцент, Министарство трговине, Република Српска

Увод

У колоко одређена дестинација, зона или регија поседује квалитетне анораганске, органске и антропогене елементе, туризам је свакако делатност која омогућава привредни развој и укључивање у међународну поделу рада. Поседовање ових елеманата и елемената туристичке понуде (атрактивни, комуникативни и рецептивни) даје Општини Кнић могућности за развој сеоског и туризма уопште.

Једна од специфичности сеоског туризма јесте да представља упориште многим осталим облицима туризма: агротуризам, екотуризам, гастрономски туризам, излетнички, спортско-рекреативни, ловни и риболовни.

Интердисциплинарне анализе (социјологије, географије и економије) уверавају да Гружа са природним и антропогеним атрактивностима и елементима, којима располаже, може туристима пружити разноврсну и квалитетну понуду. Посебну погодност организовања туристичке понуде Сеоског туризма имају села: Борач, Жуње, Кнић, Грабовац, Губеревац, Баре, Драгушица. Ова села већ имају одређену репутацију у туристичкој понуди Кнића и Централне Србије.

У средишњем делу Општине, у доњем току реке Груже, налази се језеро, које по величини и врстама рибе спада у ред богатих језера у Србији⁵. Ловно подручје Груже, богато је разним врстама дивљачи⁶.

Смештајна понуда Груже располаже са интересантним објектима, који могу послужити као полазна основа даљем озбиљнијем организовању туристичке понуде⁷.

5 Језеро се налази у централном делу општине и заузима површину од 919 ха. Због свог положаја и облика погодна је за спортове на води - веслање и кајак. На језеру је изграђена инфраструктура за потребе спортова, а обележена је и веслачка стаза у дужини од 2 км.

6 Ловиште «Гружа» пружа могућност љубитељима лова, у току лета, лов грлице, препелице и голуба гриваша, током јесењег лова, лов зеца и фазанског петла, а грузанско језеро у срцу ловишта улов дивље патке. У фебруару месецу организује се у Борчу традиционална манифестација лова на лисице гоничима, једна од највећих у Србији на којој учествује 1500-2000 ловаца која прераста у Сабор међународног карактера. Ловни терени «Гружа» се могу користити за обуку паса птичара и гонича, а у лову ловци могу користити своје псе или псе лвачког удружења.

7 На раскршћу путева Крагујевац-Краљево и Крагујевац-Чачак, на 15 км, од Крагујевца налази се Мотел «Равни Гај» изграђен у стилу шумадијских кућа. Смештајни капацитет Мотела је 50 лежаја. Ресторан има 210, банкет-сала 50 и башта 300 седишта. Ресторан је непрекидно отворен. У кухињи Мотела припремају се разноврсна јела, међу којима познати шумадијски и грузански специјалитети. Ауто-сервиси и бензинска пумпа су уз Мотел и раде непрекидно због окружења у коме се налази. Мотел је погодан за дужи боравак, а нарочито за боравак спортских екипа. На 22 км пута Крагујевац-Чачак у живописном амбијенту, поред грузанског језера налази се ресторан «Путник». Поред добре хране гостима пружа и пансионске услуге.

Од бројних културно-историјских споменика посебно се истичу остаци средњовековног града из доба деспота Стефана Лазаревића из 14 века у Борчу и манастир Каменац из 15 века у Честину⁸. Посебно обележје селу дају борачка река, инспирација многим сликарима и песницима. Сваког септембра се одржава ликовна колонија под називом “Гружанска јесен”. Следеће од Гружанских села погодно за развој сеоског туризма јесте село Грабовац.⁹

Општина Кнић у одређеном обиму остварује приходе од сеоског, ловног и риболовног, спортско-рекреативног и излетничког туризма. Има организовану туристичку понуду, мада иста треба и може бити много озбиљнија и обимнија.

Међутим, поред свих предходно апострофираних позитивних услова и вредности које поседује Општина Кнић, проблеми су демографске природе. По подацима из 2002. године у општини је живело 16.148 становника, а природни прираштај је износио -13 %. По подацима из 2004. број запослених у општини износи 1.492 људи¹⁰. Поред ових озбиљни проблеми Кнића су хумани капитал (знање) и законске регулативе.

Теоријско методолошке основе анализе

Теоријско методолошка анализа базирана на упуствима метода дескрипције, анализе, синтезе, компарације и посебно онтолошке методе фокусирана је на оцену постојећих вредности и препоруке могућег развоја туризма на простору Општине Кнић. У колико се ради о квалитетном организовању развоја сеоског туризма, економски ефекти су вишеструки. Код сагледавања економских ефаката сеоског туризма (утицај на национални доходак и платни биланс земље, запосленост) посебно је интересантан инпут-оутпут однос на нивоу локалне заједнице. Скоро сви инпути ангажују се у локалној заједници, док се оутпути реализују такође ту, не транспортују се или извозе било где. Извоз се остварује у локалној средини, тамо где се и стварају производи и услуге. Нема трошкова неких посебних паковања, папирологије везане за припрему извоза и сл. Сви приходи остају локалној заједници, привреда јача. Ако се на одговарајући начин ангажују локални ресурси, могу се очекивати добри резултати. Све што је потребно за

8 Борач је удаљен 13 км од Кнића и 28 км од Крагујевца. Читавим крајем доминира борачки крш, на чијем врху се налазе остаци средњовековног града из времена деспота Стефана Лазаревића, а у подножју је црква саграђена 1350. године. Црква је са три стране заклоњена стрмим литицама, а са четврте столетним липама, тако да је видљива тек када се дође до ње.

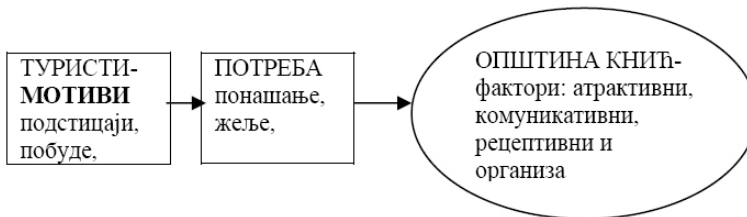
9 Грабовац је удаљен 2 км од Кнића и 4 км, од Груже. Богатство флоре и фауне, културно-историјски споменици у окружењу, гостољубивост домаћина и уживање у очуваној природи и традиционалним обичајима овога краја, главне су одлике туристичке понуде. На обали Гружанског језера идеално место за одмор, посебно за љубитеље спорта на води и риболовце јесте село Жуње. Од Кнића је удаљено 4 км. Сеоским туризмом у овом селу бави се од раније осам домаћинстава.

10 <http://www.redasp.rs/opstina-knic.p23.html>

комплетирање понуде (што траже туристи), има локална заједница.

Осим чињенице да се пољопривредни производи продају страним туристима по ценама које су знатно више од извозних, битно је што до реализације долази у земљи производње, те се елиминишу, транспортни трошкови, и протекционистичке баријере на страним тржиштима. Разни видови увозних квота, високи стандарди, здравствене и еколошке подобности, ригорозна контрола квалитета итд., елиминишу се путем продаје пољопривредних производа кроз туристичке услуге. Посебно је важан извоз у локалној заједници, јер се продају-извозе на „лицу места“ искључиво домаћи производи који се због формалних баријера-стандарда и технологија производње, немогу извозити нигде. Продаја-извоз нематеријалних вредности-играње и певање, јахање на коњима, купање или пецање у Гружанском језеру и сл., је управо извоз нематеријалних вредности код куће.

Туристичке потребе инициране бројним различитим мотивима задовољење или исходиште налазе у туристичкој дестинацији која поседује адекватну туристичку понуду. Од основних фактора понуде неопходних за развој туризма (атрактивни, комуникативни, рецептивни и организациони) Кнић поседује, осим организационих, у одређеном обиму све, с тим да су атрактивни на првом месту. Укратко, модел развоја туризма у Општини Кнић може се шематски приказати на следећи начин.

Тачно је да се туризам као привредна делатност или модел економског развоја, разликује од производних делатности и наравно од пољопривреде. Разлике леже у чињеници да производне делатности генеришу развој производећи нове вредности, међутим туризам подстиче развој пољопривреде и села стварањем услова продаје тих вредности на туристичком тржишту.

У Мађарској се термин »сеоски туризам« односи само на услуге и активности реализоване на селу, док се у Финској или Хрватској-Истра под сеоским туризмом подразумева изнајмљивање старих кућа са могућношћу сопствене припреме хране (Јелинчић, 2007). Словенци и Холанђани под сеоским туризмом подразумевају туристичке активности на породичним фармама, док Грци као главни производ сеоског туризма наводе услуге преноћишта у традиционалним собама и оброком домаће хране (Вујовић, 2007).

У контексту развојних аспеката туризма, централно питање како управљати развојним функцијама туризма у пракси на простору Општине Кнић, јесте питање како Општина Кнић може искористити тржишне потенцијале међународног туризма за активирање сопствених расположивих ресурса, односно како Кнић може развијати конкурентну туристичку понуду.

Закључак

Туристичка понуда једне земље треба да буде препознатљива. Здравствени, спортски, сеоски, а посебно ловни и риболовни туризам, пружају велике могућности за атипичну, високо диверсификовану понуду, у погледу смештајних објеката, и исхране у њима. Обично оваква туристичка понуда подразумева више цене и гарантује веће искоришћавање позитивних ефеката туризма, из чега следи да је суштина развоја сеоског туризма у Републици Србији у одговору на питање како се могу искористити расположиви потенцијали међународног туризма за активирање сопствених развојних ресурса.

Од надлежних државних и научних институција се очекује елиминисање предрасуде да је сеоски туризам „милостиња немаћена сеоском становништву“, већ здрав развој и леп бизнис.

За успешан развој туризма потребан је добар маркетиншки приступ, који би истакао све квалитете у лепези туристичке понуде. Како је вештина управљања ресурсима у међународним доменима добила доминантну улогу, неопходно је постојање чврстог опредељења и материјалне подршке у правцу образовања стручног кадра (по светским стандардима) у области туризма и његових пратећих делатности што представља сигурно улагање у будућност. Менаџмент мора да осмишљава и креира функционисање туризма и његове понуде за привлачење иностраних гостију, обезбеђујући девизни прилив као замајак за даље привредне активности.

Литература

1. Вујовић, С.: *Агротуризам у функцији развоја привреде Војводине*, УДЦ: 711.3:631.153(497.113). Економика пољопривреде, Институт за економику пољопривреде, Београд. Год.(Vol. LIV, бг./N2 (109-260), 2007.
2. Вукићевић, М. (1979): *Пословно повезивање пољопривреде и туризма*, Зборник стручних и научних радова, Туризмологија, Београд.
3. Дулчић, А., (2001): *Управљање развојем туризма*, Мате, Загреб.
4. Ђурашевић С., (2010): *Основи туризма*, Универзитет Метрополитен-Факултет за стране језике, Подгорица
5. Јелинчић, Д.А: *Агротуризам у еуропском контексту*, Студ. етхнол. Цроат., вол. 19, стр. 269-291, Загреб, 2007.
6. Марењак, С., Скендеровић, В., „*Јавно-приватно партнерство у хрватској*“,

Национал, бр. 555. Септембар, 2006.

7. Милановић, Милан, Вујовић, Славољуб, Стевановић Сима, (2007), *Детерминантерегионално-руралног развоја Општине Кнић, Тематски зборник радова – Међународни научни скуп “Мултифункционална пољопривреда и рурални развој у Републици Српској, Јахорина, 13-14 децембар 2007.г. Република Српска.*
8. Стевановић, С., Томић, Д., Милановић, М. (2005): *Неки економски аспекти развоја туризма и пољопривреде у Србији и Црној Гори, Зборник радова „Економска политика у 2006. години“, Научно друштво економиста, Економски факултет Београд.*

Summary

The synthesis of theoretical concepts and empirical research confirms that tourism as an economic activity or economic development model, different from the production activities. The fact that productive activity generated mo the development, producing new values, and that tourism creates conditions for the sale of these values in the tourism market, ie. allows for the sale or export of manufactured value in local communities- specifically in the municipality of Knic, confirming tourism development function.

This paper explains the development aspects of tourism adequate valorization of tourist attractions in the on place of Knic, later exporting (so-called invisible exports) products and services right here at home.

The ontological method-in particular the principle of sufficient reason supports the hypothesis of the possibility of development of the Municipality Knic adequate valorization elements of tourism offer (attractive, communicative and receptive), are particularly interesting. With attractive natural elements are certainly in the first place.

Since the natural-geographical location and other factors related to it, predisposing agriculture and tourism as a main activity and the holders of the overall development of the Serbian economy, Knic could serve as a paradigm for the further development of Serbian economy.

Key words: *tourism, business, development, economy.*